

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן פ

א' בהיתר הסרת מכשיר הנשימה ממי שהוא חסר כבר כל חיות עצמית שבספרי צ"א חי"ג סימן פ"ט והוספת ביאור והסבר. ב' אודות הפסקת מתן דם, חמצן, אינפוזיה ואנטיביוטיקה וכדומה למי שאין עוד סיכויים להחלמתו או לגוסס.

ב"ה. י"א טבת תשל"ח. ירושלים עיהק"ק תובב"א. לכבוד הרופא התורני בנש"ק ד"ר אברהם שטינברג נ"י. שלום רב.

יקרת מכתבו קבלתי תמול, עברתי בתשומת לב על מספר שאלותיו בקשר לדברים שכתבתי בספרי החדש שו"ת ציץ אליעזר חי"ג סי' פ"ט, ובהיות ורואה אנכי בדבריו עירוב פרשית, לכן אגדיר את דברי הנאמרים בזה, וממילא יפלו הערותיו ונפתור את כל שאלותיו.

בדברי תשובתי שם הדגשתי חזור והדגש שהיתר הסרת מכשיר הנשימה שאני כותב בא בגלל זה מפני שהמקרה המדובר הוא בהיכא שלפני כן התברר באופן החלטי שאין לו כבר חיות עצמי לא מהמוח ולא מהלב, וכמו"כ בהיכא שברור כבר גם זאת שמכשיר הנשימה לא יביא לו עוד חיות עצמית, ויגרום רק להארכת עיכוב יציאת נפשו בלבד, או כפי שהפרופ' מאיר מכנה במכתבו שם את הנשימה הזאת ע"י המכשיר (מתוך השקפה רפואית) שהיא רק פעולה טכנית של נפוח הריאות כשם שמנפחים בלון וכן כעין משאבה הדוחסת חמצן לתוך הריאות ואין פה כל פעולה ריאתית המכוונת על ידי המוח, ובמצב כזה הוא שכתבתי להתיר הסרת מכשיר הנשימה.

ואם כן אין לבוא כלל ועיקר לעשות השוואה לזה לסתם גוסס אשר הגם שרוב גוססין למיתה אבל מיעוט חיים, וגם הא מעט החיות שיש בו עדנה הוא חיות עצמית, ועל כן דעת לנכון נקל שאין בדברי האמורים בספרי שם כל סתירה (כפי שחושב כבו' במכתבו) למה שהעלתי וביררתי בספרי רמת רחל סי' כ"ח, וכן בצ"א ח"ט סי' מ"ז שיש חיוב לעשות מאמצים להצלת גוסס בכל מידי דאפשר ולחברו אל החיים, כמיעוטא דחיים, או אפילו להאריך עי"כ את חיי השעה שלו, דשם הא חיים עצמונים המה.

וליכא ממילא גם לדברי כבו' במכתבו שלומד להתיר הסרת המונע בכל מקרה שמוגדר כגוסס, ואין גם ממילא מקום לשאלתו שמוסיף לשאול אם זה נאמר רק כשסובל יסורין, כי בגוסס החי עדנה חיים עצמונים אסור בכלל להפסיק הטיפול המסויים אפילו כשסובל יסורים כמו"ש בח"ט שם, ואילו במקרה בכגון שלנו שאין ולא יהיו לו חיים עצמונים מותר להסיר המונע אפילו כשאין יסורין [ובכלל אי אפשר לקבוע במצב כזה על מדת היסורין של החולה, יעוין מזה בספרי חי"ג סי' צ"א או"ז יעו"ש].

ומכאן לשאלתו האחרונה במכתבו, אם בהיתר הסרת מונע נכללות גם הפסקת פעולות נוספות כגון: מתן דם, מתן אנטיביוטיקה, וכן חמצן, או מתן אינפוזיה של נוזלים ומזון דרך הוריד - בחולה גוסס.

ותשובתי היא, אם מדובר בהיכא שאין לו ולא יהיה לו כבר חיות עצמית, כגון שמחובר גם אל מכשיר הנשימה אזי עם הסרת או הפסקת מכשיר הנשימה מותר להפסיק גם כל הנז"ל, אבל כפי שאני מבין המדובר בזה הוא כשיש לו עוד איך שהוא חיים עצמונים והוא רק בבחינת גוסס שרובן למיתה, ואזי ניתנים לו עוד כל הנז"ל כנסיון לפן יעלה בידם לשוב לחברו אל החיים, כמיעוטא דחיים, או אפילו להאריך לו עי"כ את חיי השעה העצמיים שלו, וא"כ בגוונא דא נראה דאסור להפסיק לו הפעולות האמורות והרופא חייב להמשיך לתת לו כל מה שאפשר לתת עוד בדרכי הרפואה כדי להאריך חיו העצמונים, פרט אם מכירים כבר שעת יציאת הנשמה, וכהדוגמא שהבאתי בספרי שם אות י"א בשם הס' חסידים, ובאשר שקשה לנו להגדיר זאת (וכפי שכותב כבו' במכתבו), לכן מה שכתבתי בספרי שם ללמוד מזה לנידונו שם, הוא רק זה, דמכש"כ שאסור להמשיך את תנועתו של כזה ע"י המשכת חיות חייו עליו ע"י מכשיר מבחוץ בשעה שברור שאין כבר כל סיכוי להחזיר לו חיותו העצמית, וכמבואר בדברי שם.

וזה מכבר כתב לי רופא מפורסם אחד בזה"ל: שנים רבות נהגו רופאים להפסיק מתן תרופות מסוימות - כאנטיביוטיקה לזוהמים - בזמן שסברו שאין בהם עוד תועלת, כמו כן במקרים של חולים הסובלים

ממחלה ממארת (סרטן) ואשר קצם קרב, עקב הפזור הרחב של הגרורות במקומות רבים בגופם מפסיקים הרופאים את הטיפול בהקרנות ובחומרים כימוטרפוייטים, חולים אלה שקצם קרב וסבלם רב ולמרות שחומרים תרופתיים חדישים אלה עשויים להאריך במקצת את חייהם (ואולי את סבלם) אין הרופאים רואים חובה להמשיך בטיפול שכזה, ובמקרים רבים הם מפסיקים את הטיפול ומאפשרים לחולה לדעוך בשקט ולמות בכבוד, והרופא הנז' הוסיף בדבריו להצדיק את הנ"ל, בטענתו שפעולות אלה הן במדה מעין שב ואל תעשה, ואין בהם כל פעולה ישירה הפוגעת ישירות בחולה, וכתב להסתמך בזה על דברי הרמ"א ביו"ד סי' של"ט סעי' א' המתיר הסרת - מונע.

ואני השיבותי לו, שלדעתי מנהג רופאים זה הוא נגד ההלכה, ואין למנהגם כל דמיון למ"ש הרמ"א, דברמ"א הא המדובר בגוסס שבאופן טבעי עתו כבר עת - למות, אלא יש דבר המעכב זאת, לכן מתיר להסיר את המונע, אבל מנהג - הרופאים, שכותב עליו, הא המדובר על חולה שעדנה חי חיים עצמיים ורק מלאים יסורים, וחיים כאלה מצינו שעדיפים בכל זאת ממיתה מיידית, יעוין במס' סוטה ד' כ"ב ע"ב דאיתא: רבי אומר הזכות תולה וכו' אלא מתנוונה והולכת וכו', ובד' ו' ע"א איתא דאליבא דרב ששת גם לרבנן היא מתנוונה, וכן פוסק הרמב"ם בפ"ג מהל' סוטה ה"כ, דסוטה שיש לה זכות ת"ת ה"ז תולה לה ואינה מתה לשעתה, אלא נימוקת והלכת וחלאים כבדים באין עליה עד שתמות אחר שנה או ב' או ג' לפי זכותה והיא מתה בצביית בטן ובנפילת אבריים, הרי בהדיא שגם המשכת חיים של חלאים כבדים אשר אין מפלט מהם ג"כ תלוי בזכות, ויעוין עוד בתו"ט על המשניות שם בפ"א דסוטה מ"ט, שכותב להוכיח מהנז', שזו המדה מדה טובה היא דאע"פ שמתנוונה וחיייה חי צער אפ"ה זכותה גרמה לה זה עיי"ש.

הרי לנו, דאדם שנגזר עליו מיתה, רק ע"י זכות יכול לזכות שיחליפו לו זאת בחיים מלאים יסורים של כמה שנים ל"ע.

על כן לדעתי ברור הדבר שרופא שיכול לעזור לחולה כזה להאריך לו בחכמת - רפואתו את החיים, ולו אפילו במקצת, ובפרט גם להקל את סבלו ואיננו עושה כן, הוא עובר על חיובו מן התורה לרפאות חולי ישראל, וכדברי הרמב"ם בפיהמ"ש דפ"ד דנדרים שכותב שזה נכלל בפל' מ"ש הפסוק והשבותו לו לרפאות גופו ולגמול לו חסד בחכמתו ע"ש, כי גם המשכת חיים כאלה, אשר בהרבה פעמים בע"כ הוא חי, ג"כ זוכים להם רק ע"י זכות, דעדיפות לזה מאשר ימות מיד, כי יפה שעה אחת במצות ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, ומי יודע רוח בני האדם, ובאיזה שעה הוא שיכול לזכות על ידה לקנות את עולמו ובפרט בשעה שרואה שמטה ידו ועולמו חשך בעדו רח"ל, דבודאי במצב זה לא פעם נושא את עינו לשמים ומתחזק באמונה ושב בתשובה, וזוכה שלא ידח ממנו נדח.

חושבני שדברי האמורים יכולים לשמש גם תשובה לשאלותיו של כבו' בכל היכי שהחולה חי עדנה חיים - עצמונים, ומצטרפים ומוסיפים הבהרה להדברים שכתבתי לו לעיל מיניה. ואסיים בזה בברכה ובהוקרה אליעזר יהודא וולדינברג.